

Albanija

Monitoring i analiza informativnih programa RTVSH and Top Channel

IZVJEŠTAVANJE U SKLADU SA OPŠTIM INTERESIMA STANICA

Ilda Londo

Uvod

Sadašnja je slika televizijskog tržišta u Albaniji, kao i njegov razvoj proteklih godina, izuzetna. Do 1995. godine, za većinu Albanaca elektronski mediji su značili državnu radio-televizijsku mrežu. Danas, prema zvaničnim podacima, Albanija ima 68 lokalnih televizijskih stanica, dvije nacionalne televizijske stanice, dvije satelitske televizije i 44 lokalne kablovske televizije. Što se tiče radio stanica, postoji 46 lokalnih radio stanica i dvije nacionalne. Pored toga, tu je i javni emiter, RTSH, koji se sastoji od TVSH-a, koji emituje na jednom nacionalnom kanalu i tri lokalna, i Radio Tirane, koja emituje na dva nacionalna kanala i četiri lokalna, sa jednim programom za Albance u inostranstvu i jednim programom na stranim jezicima.

Trenutno emituju dvije privatne nacionalne televizijske stanice: TV Klan, koji je osnovan 1998. godine i koji pokriva 43 posto teritorije Albanije, i TV Arberia, koja je osnovana 1996. godine i pokriva 30 posto teritorije. Zbog nepostojanja sistematskog i naučnog istraživanja gledanosti i slušanosti, teško je procijeniti tržišni udio elektronskih medija koji emituju u Albaniji. Takođe je teško procijeniti koliku teritoriju pokrivaju. Provjerena je činjenica, međutim, da javni emiter Radio-Televizija Albanije (RTSH) pokriva 80 posto teritorije zemlje, iako uprava RTSH-a priznaje pad popularnosti, te gledanosti i slušanosti.

Dakle, albansko TV tržište je, s jedne strane, svjedok stalnog smanjenja uticaja javnog emitera, te s druge strane, neprekidnog, iako ne uvijek ravnomjernog, uspona komercijalnih TV stanica kao izvora informacija i tržišnih aktera. Međutim, uspjeh ne znači uvijek kvalitetne vijesti. A, čak i da znači, kako ove vijesti oblikuju javne predodžbe i stavove putem onoga što se gledaocima nudi? U tom cilju, ovaj monitoring će biti usmjeren na glavna izdanja osam programa vijesti tokom aprila na javnom emiteru i najpopularnijoj komercijalnoj TV stanici.

U nedostatku redovnog tržišnog istraživanja popularnosti TV stanica, ovim monitoringom će biti obuhvaćen javni emiter TVSH i komercijalni Top Channel. Iako ova TV stanica nema nacionalnu licencu, uspjela je da pokrije značajan dio teritorije putem reemitovanja na drugim kanalima ili na druge načine. Pored toga, smatra se jednom od tri najuticajnije TV stanice u zemlji zahvaljujući vijestima i drugim veoma uspješnim programima. Za vrijeme monitoringa je mjereno i analiziran sadržaj, između ostalog, u odnosu na raznolikost tema, teritorijalnu pokrivenost, formu i stav prema temi. Monitoringom su obuhvaćena sva glavna izdanja vijesti, kao i pojedini prilozi najavljeni u vijestima i emitovani odmah nakon njih. Vremenska prognoza nije obuhvaćena.

Analiza sadržaja

Vrijeme posmatranja se podudarilo sa veoma napetom i nabijenom atmosferom u albanskim medijima zbog dva događaja: prijedloga zakona o digitalnoj televiziji koji je Parlamentu uputila Vlada i trzavica između Vlade i jedne od vodećih medijskih kuća po pitanju finansijskih kontrola. Ovi događaji su značajno uticali na praćenje ovomjesečnih vijesti, te je stoga važno ukratko objasniti pozadinu ovih dešavanja.

Da preciziramo, mjesec april je obilježen prijedlogom zakona o digitalnoj televiziji koji je Parlamentu uputila Vlade. Albanija se trenutno nalazi u veoma specifičnoj situaciji, jer već skoro tri godine ima jednu potpuno funkcionalnu digitalnu zemaljsku i satelitsku platformu i još jednu digitalnu satelitsku platformu, ali strategija i zakon o digitalizaciji u zemlji tek treba da budu usvojeni. I ranije je bilo pokušaja donošenja ovog zakona u Parlamentu, ali su mu su suprotstavljale različite političke snage iz različitih razloga, u atmosferi međusobnih političkih optužbi i opšteg nerazumijevanja i nepostojanja debate o tome šta bi ovakav razvoj zaista donio. Za to vrijeme, Digitalb, firma koja upravlja zemaljskom i satelitskom digitalnom platformom, hvali se velikim uspjehom.

Posljednji pokušaji da se usvoji prijedlog ovog zakona su potakli živu raspravu, u kojoj su učestvovala gotovo sve televizijske stanice, posebno Top Channel, predmet ovog monitoringa. Razlog zbog kojeg je Top Channel naročito osjetljiv je zato što je vlasnik ove stanice takođe osnivač i jedan od glavnih dioničara Digitalba. Ovaj motiv pojačava činjenica da se ovaj period podudario sa višestrukim posjetama i finansijskim kontrolama poreznog ureda u prostorijama Digitalba i Top Channela. Ovi događaji su doveli do otvorenog sukoba stanice sa Vladom, uz tvrdnje da Vlada pokušava da zatvori ovu televiziju zato što govori istinu i kritikuje sve Vladine propuste.

Shodno tome, ovakva atmosfera je značajno oblikovala gotovo sve izvještaje u vijestima Top Channela. Kao što se moglo očekivati, napeti odnosi između Top Channela i Vlade nisu uticali jedino na sport, kulturu i međunarodna dešavanja. Izvještaji o kontrolama porezne policije u prostorijama Top Channela i Digitalba, uz izvještaje o proceduri za prijedlog zakona o digitalnoj televiziji u Parlamentu, čine najveći postotak "ostalnih" tema, tako da ova kategorija čini velikih 31% ukupnog postotka u odnosu na ostale teme. Ovaj važan podatak ukazuje na koji način je ova tema uticala na selekciju vijesti na ovom kanalu. Štaviše, način na koji je kanal pokrивao ovu temu otkriva mnogo o uređivanju dnevnika onda kada su ugroženi direktni interesi.

Ono što je interesantno, ali možda nije iznenađujuće, jeste to da je pažnja koju je ovoj temi posvetio javni emiter gotovo beznačajna. Javni emiter TVSH emituje jedva 5% "ostalnih" tema, u poređenju sa 31% na Top Channelu, a čak i to ne čine isključivo ove dvije teme koje pogađaju Top Channel. S obzirom na ovu situaciju, uporedno analiziranje izvještavanja o ove dvije teme može pomoći da se bolje razumiju struktura, odabir i prioriteta ove dvije veoma različite stanice.

Prijedlog zakona o digitalnoj televiziji i finansijske kontrole: dva načina (ne)pokrivanja iste teme

Kao što je već navedeno, obim i način praćenja ove dvije teme na dvije televizijske stanice je gotovo dijametralno suprotan. Da budemo precizniji, javni emiter je potpuno preskočio izvještaje o finansijskim kontrolama u Top Channelu i Digitalbu. Kontrole i napetost koju su one prouzrokovale u vijestima se uopšte ne pominju. Za sada je ovo razumljiva odluka, jer ovi događaji nemaju direktnog i otvorenog uticaja na javni interes i mogu se posmatrati kao strogo poslovni odnosi.

Međutim, situacija se ne mijenja značajno u pogledu izvještaja o prijedlogu zakona o digitalnoj televiziji, iako objašnjenje i analiza politike digitalizacije predstavlja javni interes, naročito imajući u vidu to da je uloga javnog emitera u digitalizaciji tema o kojoj se sada vode žive rasprave. Naprimjer, 12. april, jedan od posmatranih dana, dan je kada je Parlament održao veoma usijanu sjednicu o prijedlogu zakona o digitalizaciji. Ono što se umjesto toga pojavljuje u vijestima TVSH-a je da je “sjednica bila mirna i nije bilo nikakvih problema,” osim ljutite izjave jednog poslanika koji je ranije pripadao opozicionoj grupi u Parlamentu. U toj izjavi se ni na koji način se pominje prijedlog zakona o digitalizaciji. Umjesto toga, ljutnja je usmjerena ka direktoru jedne novine koji je izjavio da je u redu da opoziciona stranka tog dana održi kongres iza zatvorenih vrata. Dakle, TVSH je odabrao da emituje gotovo cijeli govor ovog poslanika koji je kritikovao direktora novine i opozicionu stranku, ali nije pomenuo da se raspravlja o prijedlogu zakona o digitalnoj televiziji čiji ishod će imati uticaja na sve, uključujući TVSH. I posljednja opaska, na kraju izvještaja se kaže da je Parlament ratifikovao sporazum o uzajamnoj pomoći u ratu protiv terorizma između Albanije i Bugarske. Rat protiv terorizma zasigurno jeste značajna tema, ali za javnost ovakvi sporazumi predstavljaju običnu formalnost i, na svu sreću, oni za sada za širu javnost nisu nimalo opipljivi, dok broj digitalnih kanala koje će gledalac sutra moći da gleda i pod kojim uslovima to zasigurno jeste.

Slično tome, 20. aprila je parlamentarna Komisija za medije održala sastanak sa zainteresovanim grupama o prijedlogu zakona o digitalnoj televiziji. TVSH je objavio veoma kratku vijest o ovome, pominjući samo da je održan sastanak na ovu temu i prenoseći izjavu generalnog direktora TVSH-a, koji je zatražio frekvencije koje su zakonom rezervisane za javnog emitera, bez bilo kakvih izjava drugih prisutnih aktera, uključujući vlasnika Top Channela i Digitalba koji je glavni akter na tržištu.

Za razliku od toga, Top Channel je iz dana u dan pratio i izvještavao o raspravama o ove dvije teme, emitujući uredničke komentare koji su čak usmjereni i izvan granica države, ponekad na veoma nategnut način. Naprimjer, na dan kada su vršene policijske kontrole u Digitalbu, Top Channel je emitovao priču o posjeti predsjednika belgijskog Parlamenta Hermana De Cooa svojoj albanskoj kolegici. Naslov priče glasi: “De Croo podržava medije,” čime se implicira da međunarodni zvaničnici podržavaju Top Channel u trenutnim sukobima sa Vladom. U priči se pominje da su “mediji bili jedna od važnih tema sastanka i da je De Croo prenio važnu poruku o podršci medijima.” Obuhvaćena je i De Croova izjava data na pres konferenciji: “Sada kada vas gledam, vidim da mediji

predstavljaju važan faktor u političkom životu u Albaniji.” Međutim, TVSH je nakon vijesti istog dana objavila specijalni prilog, prenoseći cijelu pres konferenciju albanske predsjednice parlamenta i njenog belgijskog kolege De Crooa. Kada se pogleda citat koji je Top Channel odabrao iz čitavog konteksta, veoma je teško povezati tu izjavu sa trenutnom situacijom sa medijima i Vladom. Zapravo, čini se da je izjava povezana sa velikim prisustvom novinarskih ekipa u sali gdje je održana konferencija, jer De Croo jasno fizički pokazuje prema ljudima koji snimaju, slušaju ili ga intervjuišu. Ovo ukazuje na specifičan način na koji ova televizija posmatra i tretira informacije u datom kontekstu.

Drugi primjer koji svjedoči o tendenciji posmatranja vijesti kroz naočale “Top-Channel-a” u ovom periodu se takođe odnosi na isti dan. Top Channel je iskoristio svoje dopisnike na Kosovu i 3. aprila intervjuisao tri ugledna kosovska intelektualca na temu višestrukih finansijskih kontrola u Digitalbu i Top Channelu. Naslov ovog priloga, koji predstavlja dio šire priče o ovim kontrolama koja čini skoro polovinu izdanja vijesti, glasi “Napad na Top Channel: Snažne reakcije na Kosovu.”¹ Međutim, pažljivim slušanjem intervjuja, uviđa se nesklad između zabrinjavajućeg naslova i sadržaja. Sva tri sagovornika žale zbog napete situacije, ali ne staju jasno ni na jednu stranu po ovom pitanju. Jedino savjetuju suzdržanost i zrelost na obje strane. Tako se novinar i analitičar Migjen Kelmendi citira: “Ovakav stav nije konstruktivan i ne vodi nikuda,” dok političar Xhavit Haliti kaže “da vjeruje u ministra i da kvalitetan medij poput Top Channela ne treba da se boji optužbi za neplaćanje poreza i treba da preda svoje dokumente policiji.” Ovaj jasan nesklad između snažnih, senzacionalističkih i ponekad agresivnih naslova i sadržaja se često može primijetiti u dnevnicima i ova tendencija se ne odnosi samo na Top Channel. Kao takva, zaslužuje posebnu pažnju.

Naslovi nasuprot sadržaja

“Nezakonit napad: pritisak bez presedana”, “Porezni uredi napadaju Top medije”, “Policijske snage se spremale da silom uđu u prostorije Digitalba”, “Top Channel protiv Vlade”, “Akademici protiv Berisha²”, “Napad na Top Channel”, “Berisha protiv IMF-a”, “Rat protiv Top Channela: šest mjeseci političke i porezne represije”. Ovo su neki od naslova koji se najčešće pojavljuju u dnevnicima Top Channela, ukazujući na napetu, agresivnu i nabijenu klimu koja okružuje ovu medijsku kuću i Vladu. Međutim, ako ćemo biti poštteni, treba reći da neki od ovih naslova pripadaju uredničkim komentarima koje je Top Channel objavljivao na vrhuncu krize u aprilu i da su ovi komentari jasno označeni kao takvi. Međutim, sve u svemu, može se reći da postoji tendencija objavljivanja naslova koji privlače pažnju svojom agresivnošću i podvojenošću, istovremeno stvarajući osjećaj stalne napetosti i borbe koja traje.

Za razliku od njih, naslovi na TVSH su blaži i ne projiciraju zabrinutost i stanje rata kao naslovi na Top Channelu, što je, s obzirom na različite trendove u izvještavanju, razumljivo. Međutim, ne može se reći da su TVSH-ovi naslovi savršeni i da u potpunosti

¹ Top Channel i Digitalb se preko satelita mogu gledati na Kosovu i u drugim zemljama, tako da se može reći da se ova tema dotiče mnogih Albanaca u inostranstvu.

² Sali Berisha je sadašnji premijer.

odgovaraju sadržaju. Naprimjer, 3. aprila je Upravni odbor TVSH-a dostavio godišnji izvještaj Parlamentu. Ovaj događaj je objavljen u vijestima uz najavu “Zakonodavci tražili od predstavnika TVSH-a da održe obećanja o transformaciji ove kuće u istinskog javnog emitera.” Iz ove izjave bi se mogli očekivati savjeti poslanika ili čak kritike na račun uprave TVSH-a. Međutim, dvije izjave koje slijede prebacuju odgovornost za ovu situaciju u drugim pravcima. Tako jedan poslanik kaže: “Vlada treba ponovo razmotriti budžet ukoliko uzima nezavisne institucije ozbiljno,” dok se u drugoj izjavi kaže da je “zakonska dužnost Parlamenta da pomogne TVSH-u na ovom putu.” Ne samo da prilog i izjave ne odgovaraju najavi iz naslova, već se TVSH podržava tokom čitavog priloga, što dovodi u sumnju nepristrasnost izvještaja u ovom konkretnom slučaju. Nepristrasnost je jedan od glavnih indikatora kvaliteta vijesti i može se dalje analizirati razmatranjem izbora vijesti i izvora za odabrane teme.

Ko govori o čemu

S izuzetkom izvještavanja o prijedlogu zakona o digitalnoj televiziji i Vladinim kontrolama u Top Channelu, ostali događaji i teme koje su obje televizijske stanice pratile u određenoj mjeri su bile slične, naročito u oblasti politike i ekonomije. Tako su obje stanice intenzivno izvještavale o kontroverznom zakonu o novčanim kaznama za preduzeća, izbornoj reformi, dešavanjima unutar dvije glavne partije u zemlji, te određivanju statusa Kosova. Međutim, način izvještavanja, izbor izvora, odabir izjava i prioritet vijesti i izjava kod ovih tema se razlikuju.

Naprimjer, Majlinda Bregu, ministrica za integracije i glasnogovornica Vlade, 21. aprila je održala pres konferenciju. Naslov TVSH-a za ovaj prilog je glasio: “Vlada će izvršiti izmjenu plana implementacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.” Iako je komentarisala i probleme sa vladajućom koalicijom, u TVSH-ovom prilogu se glavna izjava Bregove odnosi na SAA. Za razliku od njih, naslov koji je dao Top Channel se bavi koalicijom i njenim problemima, izostavljajući izjave o planu implementacije SAA. Zapravo, Top Channel je prilog posvetio problemima sa vladajućom koalicijom, gdje je jedna od manjih stranaka iznijela određene zahtjeve i zaprijetila da će napustiti koaliciju ukoliko ih Vlada ne ispuni. Međutim, ova važna činjenica u političkom životu, koja prijete stabilnosti Vlade, uopšte nije pomenuta na TVSH-u, osim što je o problemu sa koalicijom objavljeno objašnjenje koje je dala glasnogovornica Vlade.

Zakon o novčanim kaznama je još jedan slučaj neslaganja u izvještajima ove dvije stanice. Ovaj kontroverzni prijedlog zakona je doveo do usijane rasprave u kojoj su učestvovali mnogi predstavnici privrede. U Parlamentu je održano nekoliko rasprava o ovom pitanju, Vlada je održala sastanak sa zainteresovanim grupama, itd. Iako su izvještaji bili manje-više slični, u naslovima i sadržaju Top Channela se naglašava činjenica da je vladajuća većina odlučna da usvoji prijedlog zakona, iako su se sve zainteresovane grupe izjasnile protiv njega. S druge strane, TVSH je pomenula ovu činjenicu, ali na način kojim se pokušava umanjiti insistiranje Vlade nasuprot ostalih strana. Međutim, najočitiji kontrast u ovom smislu je primijećen u dva slučaja. Izvještavajući o sastanku Vlade sa zainteresovanim grupama, dvije televizije su

upotrijebile dva izrazito različita naslova i ugla. Naslov TVSH-a glasi: “Uldedaj³ traži dijalog između Vlade i privrede.” Top Channel je istom prilogu dao naslov: “Preduzeća bliska Vladi se protive prijedlogu zakona.” U ovom slučaju je javnost zbunjena šta je istina, iako su obje televizije emitovale Uldedajevu izjavu.

Čini se da različiti pristupi istim temama uvijek imaju veze sa Vladom, čak i kada izjave daju stranci. Tako su 20. aprila obje TV stanice objavile priloge o posjeti Albaniji Michaela Leigha, direktora Generalne direkcije za proširenje. Sadržaj na Top Channelu je bio pozitivan, ali suzdržan, naglašavajući da će EU pomoći Albaniji, ali pod uslovom da ispunji određene uslove. S druge strane, izvještaj na TVSH-u je bio ružičastiji, pominjući jedino Leighovu pohvalu napretku koji je učinila Albanija i činjenicu da će dobiti pomoć.

Na kraju, četvrti događaj otkriva razlike u izvještavanju o istom događaju kada su u pitanju teme koje su osjetljive za obje TV stanice, ali u različitim aspektima. Povodom napetog odnosa između Vlade i medija, zastoja u izbornoj reformi i kontroverznog zakona o novčanim kaznama, predstavnici civilnog društva su se 12. aprila sastali sa predsjednikom. Međutim, ako poredite istu vijest na ove dvije TV stanice, mogli biste pomisliti da je ista grupa imala dva različita sastanka i o dvije različite teme. Nije nikakvo iznenađenje da je Top Channel posvetio najveći dio svog priloga onome što su voditelji nazvali “napadom Vlade na medije.” Međutim, prilog na kraju sadrži i izjave o razgovoru o izbornoj reformi i odnosima između Vlade i privrede. Isti prilog na TVSH-u sadrži obimne izjave o izbornoj reformi i potrebi za popisom stanovništva. Tek na kraju priloga novinar pominje u kratkim crtama, usput i veoma uopšteno, da su “predstavnici civilnog društva razgovarali i o trenutnoj situaciji u medijima,” bez prenošenja ikakvih izjava. Poređenje ova dva priloga predstavlja jasan primjer kako uređivački interesi medija oblikuju i utiču na isti događaj, proizvodeći rezultate koji se teško mogu porediti, sa suštinski različitim efektima na gledaoce. Ove razlike su uglavnom posljedica selekcije tema i izvora vijesti, a naročito prioriteta. Stoga bi analiziranje dnevnika ove dvije TV stanice kroz ovu prizmu otkrilo više o tome kako se vijesti definišu u odnosu na način na koji dopiru do gledalaca.

Teme, izvori i redosljed: pitanje prioriteta

Gledajući procentualno praćenje različitih tema na ove dvije stanice, osim “ostalnih” tema, kako je gore objašnjeno, generalno je praćenje različitih tema uporedivo i razlike su gotovo beznačajne. Jedini izuzeci u ovom slučaju se odnose na teme domaćeg političkog života i međunarodnih odnosa zemlje. U odnosu na ove dvije teme, TVSH posvećuje 24% domaćem političkom životu, odnosno 11% međunarodnim temama, u poređenju sa 15% za domaću politiku i samo 2% za međunarodne odnose zemlje na Top Channelu. Kao što se može primijetiti na osnovu ovih brojeva, politički događaji u zemlji na domaćem i međunarodnom planu čine 35% ukupnog izvještavanja javnog emitera, što je dosta veliki udio. Taj udio je duplo veći od 17% na Top Channelu za ove iste teme. Treba reći da obje stanice iskazuju relativno neutralan stav u većini slučajeva, koji je prisutan u 70% sadržaja na TVSH-u i 83% na Top Channelu. Međutim, drugi detalji, kao što su

³ Uldedaj je predsjednik Privredne komore Albanije.

korišteni izvori, dublji ciljevi i različito prisustvo u vijestima, daju kompletniju sliku koja se razlikuje od početne objektivnosti.

- ***Prioriteti u redosljedu vijesti i izvori***

Kada se pažljivo pogleda struktura vijesti, postaje jasnije da je ova razlika vidljiva i u prioritetu vijesti. Naprimjer, kada se pogleda osam praćenih izdanja vijesti na TVSH-u, nema nijednog izdanja koje ne počinje viješću iz Vlade, bilo izjavom premijera, ministra vanjskih poslova ili nekog drugog visokog Vladinog službenika. Jedini izuzetak je izdanje od 11. aprila, koje počinje intervjuom sa generalnim sekretarom OSCE-a, koji hvali napredak koji je postigla Albanija, a time hvali i Vladu. Za razliku od toga, Top Channel je samo jednom započeo dnevnik sa Vladom, tj. sa promjenama u Vladi o kojima se raspravljalo 30. aprila, kada je Parlament izglasao smjenu dva ministra u Vladi. Inače, na početku dnevnika Top Channela su se smjenjivali prijedlog zakona o digitalnog televiziji, zakon o novčanim kaznama za privredu i finansijska kontrola medija. Centralne tačke ove dvije TV stanice se još jednom dosta razlikuju, što ukazuje na njihove različite pozicije i prioritete.

U ovom smislu je važno primijetiti prisustvo političara u dnevnicima TVSH-a, naročito praćenje i odabir njihovih izjava. Naprimjer, 11. aprila, nakon najave da će George W. Bush 10. juna posjetiti Albaniju, emitovana je duga izjava premijera, koji ovu posjetu pripisuje uspjehu Vladinih reformi, pominjući američku podršku za proširenje NATO-a i predstojeće olakšice viznog režima. Ovo je izjava sa sastanka Vlade, u vijesti koja je emitovana kao druga po redu, odmah nakon pohvale generalnog sekretara OSCE-a za uspjehe koje je postigla Albanija. Iako su emitovani kao vijesti, ne možemo da ne primijetimo da oba priloga pomažu u izgradnji imidža uspješne Vlade. Takođe treba pomenuti da su ove vijesti otvorile ovo izdanje dnevnika, iako ne predstavljaju vijesti u strogom smislu te riječi, bar ne udarne vijesti: jedna je intervju povodom godišnjice OSCE-a, dok je druga dnevni, rutinski sastanak Vlade, bez ikakve druge najave osim samohvale Vlade.

Kao što se može vidjeti iz svih izdanja TVSH-a, prisustvo premijera je garancija da će događaj biti pokriven. Ne samo to: bez obzira na prirodu događaja, sigurno je da će premijer biti u centru pažnje. Naprimjer, izdanje vijesti od 12. aprila počinje izvještajem o sastanku raznih stručnjaka za energiju i korištenje različitih izvora energije. Ovo je popularna i aktuelna tema u cijelom svijetu, naročito u Albaniji, koja je nedavno proživjela pravu krizu izazvanu suhom zimom. Međutim, u centru ovog događaja, onako kako je predstavljen u dnevniku, nalazio se premijer, počevši od najave: "Premijer se protivi povećanju cijene energije." Ova izjava je tema koja se provlači kroz cijeli prilog, čime se gledaoci podsjećaju da premijer radi sve što može kako oni ne bi morali plaćati veću cijenu. Ovo je bilo očito iz duge izjave premijera, jedine u prilogu, iako je velika sala bila puna energetske stručnjake, koji su možda imali drugačije mišljenje. Drugi primjer u ovom slučaju je vezan za izvještaj o proslavi rođendana poslanika Muhameda koju je organizovala muslimanska zajednica u Tirani, u kojem su prvo date izjave premijera, koji je prisustvovao ovom događaju, pa tek izjave onda vjerskih vođa, koji su bili domaćini i koji su dali značaj čitavom događaju.

U ovom smislu je takođe jasno da glasnogovornici Vlade lako dopijevaju u dnevnik. Ovaj fenomen nije ograničen samo na TVSH: u izdanjima vijesti od 21. aprila, obje TV stanice su dale prostor saopštenju glasnogovornice Ministarstva za obrazovanje o reakcijama na novi prijedlog zakona o obrazovanju. Međutim, čini se da je javni emiter voljniji da daje prostor glasnogovornicima: u vijestima od 21. aprila je emitovana cijela izjava glasnogovornice jednog od ministarstava. Ona negira optužbe protiv svog šefa i protiv premijera u jednom dnevnom listu, a odmah nakon toga voditelj čita cijelo saopštenje glasnogovornika premijera o istoj temi. Međutim, čini se da je u vijestima važno jedino negiranje optužbi, mada gledaoci možda uopšte nisu upoznati sa samom temom.

Međutim, istine radi, mora se reći da je prisustvo Vlade i vladajuće većine veće u dnevnicima na TVSH-u, ali da se oni ni u kom slučaju ne ograničavaju samo na jednu stranu priče. Naprimjer, u raspravama koje su u toku o izornoj reformi, zakonu o novčanim kaznama i izboru predsjednika, obje strane su predstavljene i ove teme se gotovo nimalo ne razlikuju od Top Channela, uz par izuzetaka. Međutim, kao što pokazuje procenat političkih tema u emisijama TVSH-a, ako ste političar, imate veliku šansu da se pojavite na TVSH-u. Tako su u dnevnicima na TVSH-u 29. i 30. aprila emitovani prilozi o bivšem premijeru Fatosu Nanou. Iako je donedavno bio veoma značajna ličnost, trenutno je Nano sve prije nego aktivan u stranci, a i kao poslanik se rijetko pojavljuje u Parlamentu. Zbog toga je teško objasniti njegovo prisustvo u dnevniku. Pogotovo kada se vidi da nije dao nikakvu posebnu izjavu ili stav: u prilozima se govori o dva sastanka koja je imao sa španskim parlamentarcima i kosovskim vođom. S obzirom na to da trenutno nema nikakvu zvaničnu funkciju niti uticaj u zemlji, bar ne otvoreno, nije lako objasniti izvještavanje o ovim običnim i rutinskim radnim sastancima.

U stvari, u dnevnicima TVSH-a se emituje nekoliko priloga za koje nije baš jasno zbog čega su zaslužili da se nađu u vijestima. U tim prilozima se gotovo nekritički govori o Vladinim službenicima i njihovim rutinskim sastancima. Ono što je interesantno je da ovakvi sastanci nisu ograničeni na Vladine službenike, već je obuhvaćen i američki ambasador. Naprimjer, TVSH nas 3. aprila informiše o sastanku ministra za kulturu sa američkim ambasadorom. Sastanak nije imao nikakav specijalni fokus ili izjavu, osim uobičajenih obećanja o međusobnoj saradnji i pomoći. Vijest završava napomenom da se ministar kasnije sreo sa ekipom dizača tegova i poželio im uspjeh. U ovoj informaciji je teško pronaći nešto što zavređuje da se nađe u vijestima, osim prisustva ministra, ukoliko se to može računati kao nešto o čemu vrijedi izvijestiti. Slično tome, u izdanju vijesti od 12. aprila, TVSH izvještava o posjeti američkog ambasadora Skadru. Opet nije bilo nikakve godišnjice, inauguracije, niti bilo kakvog drugog javnog događaja o kojem vrijedi izvijestiti: ambasador se sreo sa prefektom, grupom studenata i nevladinim organizacijama iz tog područja, i objavio poziv za dostavljanje prijedloga projekata, što je rutinska aktivnost koja se dešava svake godine. U svim ovim elementima je teško uočiti bilo šta osim rutinskih protokolarnih vijesti.

Slično tome, ako poredimo procenat koji zauzima tema međunarodne politike ove zemlje, on na TVSH-u iznosi 11%, u poređenju sa samo 2% na Top Channelu. Ovo takođe

ukazuje na veliko prisustvo političara i njihovih izjava i aktivnosti na TVSH-u. To se lako zapaža kada vidimo da od četiri specijalna priloga koje je TVSH emitovao nakon dnevnika, a to su sve intervjui najavljeni u toku dnevnika, samo jedan je intervju sa članom opozicije. U preostala tri se radi o predsjedavajućem Parlamenta, predsjedniku, te zajedničkim pres konferencijama albanskih i stranih zvaničnika. Iako to nije uvijek slučaj, protokolarne vijesti su veoma prisutne i na ovu temu, kao što su susreti koje je ministar vanjskih poslova imao u Njujorku 3. aprila, naprimjer, bez ikakvih izjava ili informacija o ishodu tih susreta.

Nasuprot tome, veoma je teško uočiti bilo kakve protokolarne vijesti na Top Channelu. Ustvari, zbog napete situacije sa Vladom, čini se da vijesti ove stanice ponekad idu suprotnu krajnost, pri čemu veoma malo aktivnosti Vlade zavređuje da se o njima izvijesti. Tako, dok TVSH javlja o zajedničkoj konferenciji za štampu ministra finansija i Svjetske banke o odluci da se Albaniji dodijeli značajan kredit, o tome nema nikakvog pomena u vijestima Top Channela. Umjesto toga, na vrhuncu finansijskih kontrola Digitalba tog istog dana, jedini izvještaj se odnosi na novinarsko pitanje o ovoj temi upućeno ministru na konferenciji za štampu koja se nije odnosila na ovo pitanje.

Ovaj primjer je tipičan za specifičnost tema kojima se Top Channel bavi u ovom periodu. Kao što je ranije pomenuto, 35% tema na TVSH-u se odnose na politički život i to se može uporediti sa 31% "ostalnih" tema na Top Channelu, koje se uglavnom tiču prijedloga zakona o digitalnoj televiziji i finansijskih kontrola u ovoj stanici od strane poreznog ureda. Razumije se da je selekcija izvora i aktera u ovim vijestima drugačija nego na TVSH-u. Ovi glasovi se uglavnom odnose na menadžment i direktora Top Channela. Druge naklonjene osobe koje pružaju podršku, kao što su poslanici, advokati, gore pomenuti međunarodni akteri, pisma evropskih parlamentaraca, itd, čine drugu grupu koja se često može čuti na ovoj stanici. Na vrhuncu kriza, vijesti i komentari na vijesti o prijedlogu zakona o digitalnoj televiziji i kontrolama porezne policije su zauzimali više od pola izdanja vijesti, pretvarajući probleme ove stanice u probleme koji se tiču kompletne javnosti.

U skladu sa istim rezonovanjem, ima i drugih vijesti koje se pojavljuju u dnevnicima Top Channela u ovom periodu koje se tu inače ne bi našle. Naprimjer, u opštem objavljenom ratu između Top Channela i Vlade i uz Vladino obećanje da će se boriti protiv neformalnih centara moći, objavljena je izjava predsjednika sindikata albanskih novinara na sastanku u Fieru 2. aprila, u kojoj se pominje da većina ljudi zaposlenih u Top Channelu ima ugovore o radu. Kod ove se vijesti ništa ne doima čudnim dok se ne uzme u obzir da je sindikat često i ranije imao sastanke na ovu temu u mnogim drugim gradovima i da oni nikada do sada nisu dospjeli u dnevnik Top Channela.

- ***Izvještavanje o "društveno korisnim" temama i etička pitanja***

Flagrantnija i etički upitnija praksa u ovom pogledu je priča o porodici sa tri sina koji su paralizovani zbog genetski naslijeđene bolesti, koja je emitovana 11. aprila. Uz ostale činjenice, u priči se pominje da je, uprkos siromaštvu porodice, jedina zabava oboljele

djece gledanje Digitalba (iste firme kao i Top Channel), tako da njihovi roditelji svakog mjeseca kupuju pretplatničku karticu.

Međutim, ono što je pozitivnije je da su prisutni određeni napori ka nekoj vrsti građanskog novinarstva ili, bolje rečeno, pokušaji privlačenja pažnje na socijalne teme. U ovom slučaju reporter, uprkos paternalističkom stavu prema “nesretnim dječacima”, iznosi slučaj ljudi pogođenih siromaštvom i teškom bolešću i pomaže im da apeluju za pomoć. Povodom još jedne važne teme u oblasti zdravstvene zaštite, raka dojke, TVSH je emitovao intervju sa ženom koja je preživjela rak, u cilju privlačenja pažnje javnosti kroz lično iskustvo. Međutim, uprkos dobrim namjerama i značaju teme, reporter ne iznosi nikakve statistike o ovoj bolesti, kao ni druga mišljenja i savjete doktora, iako bi, što je paradoksalno, bilo mnogo lakše doći do njih nego do iskustva iz prve ruke.

Generalno govoreći, mjesto koje socijalna i zdravstvena zaštita zauzima u dnevnicima nije značajno, ali nije ni zanemarljivo: na TVSH-u je to 7%, a na Top Channelu 9%. Pored toga, uprkos evidentnom značaju koji se u dnevnicima pridaje određenim događajima i temama, ne postoji jasno prepoznatljiv obrazac u ovom pogledu i ova oblast je daleko od toga da postane nezaobilazna u smislu učestalosti i načina izvještavanja. Naprimjer, nedavno je emitovana “zanimljivost” o nekoliko slučajeva lova na ajkule u blizini Drača, popularnog odmarališta na obali mora u Albaniji. Pored svoje “zanimljivosti”, ova vijest je izuzetno značajna za javnost, s obzirom na to da je ovo najintenzivnije korišteni dio albanske obale i da je opasnost neposredna. Međutim, ovu vijest je 20. aprila emitovao Top Channel, ali ne i javni emiter. Slično tome, nasilje protiv sudija na stadionima je u posljednje vrijeme značajna tema i Top Channel je o takvim događajima izvijestio 29. i 30. aprila, ali TVSH se jedino bavio juniorskim prvenstvom u sportovima za stolom, bez pominjanja ovog ozbiljnog problema.

Prilozi o socijalnoj zaštiti u ovim izdanjima vijesti nisu bili toliko brojni i kontroverzni da bi se moglo postaviti pitanje etičnosti. Međutim, ono što upada u oči u po dvije vijesti na svakoj stanici je činjenica da se pojavljuju i govore djeca, iako nisu predstavljena. U dva slučaja se njihovo pojavljivanje može opravdati potrebom da se privuče pažnja i podrška za više interese, kao u slučaju žrtava krvne osvete na TVSH-u 3. aprila ili posljedica u selu gdje se dogodio zemljotres na Top Channelu 20. aprila.

Jedino upitno angažovanje u ovom slučaju se tiče učenika koje je Top Channel intervjuisao u srednjoj školi nakon optužbi da im je nastavnik prodavao CD-ove sa dodatnim materijalima iz fizike, kao i erotskim slikama i igricama, što je emitovano 29. i 30. aprila. Iako je očigledno da su djeca unaprijed pristala da razgovaraju i da nisu bila pod pritiskom, upitno je da li su njihova lica trebala biti prikazana s obzirom na sadržaj. Podjednako je važno pitanje zašto se ova vijest nije pojavila na javnom emiteru, jer javnost treba da zna ako postoji ikakvo rizično ponašanje bilo gdje u blizini njihove djece.

- **“Manjinske” vijesti**

U ovom kontekstu je takođe važno reći da ni na jednoj TV stanici nema vijesti o omladini i djeci i o nauci. Na TVSH-u je takođe očit potpuni nedostatak izvještaja o ratnim zločinima, a na Top Channelu potpuni nedostatak vjerskih događaja i analiza. S druge strane, čini se da TVSH ima veću prednost kada su u pitanju rubrike o kulturi: one zauzimaju 9% prostora, u poređenju sa 2% na Top Channelu. TVSH redovno informiše o novim predstavama u Narodnom pozorištu i Operi i o drugim sličnim događajima. Međutim, interesantno je da nema daljnih informacija nakon ovih objava. Nema izvještaja o tome kako su predstave protekle i nema kritika ovih predstava. Ovaj nedostatak nije tipičan samo za ove TV stanice, već generalno za albanske medije, kojima nedostaje tradicija izvještavanja o kulturi i kritički osvrti u ovom smislu.

Ono što je negativnije je to što izgleda da u nekim izvještajima o kulturi postoji očigledan interes TVSH-a ili da novinar u izvještaju ide dalje od onoga što mu je dužnost. Naprimjer, 3. aprila TVSH izvještava o CD-u koji je izdao poznati violinista sa svojim najboljim interpretacijama. Pored razloga zbog kojeg je odabrano izdavanje ovog CD-a, a ne nekog drugog, jer se ovakvi događaji dešavaju dosta često, takođe je nejasno zašto je novinar imao potrebu da pomene distributera CD-a, kazavši da je “umnožavanje CD-a obavio ogranak kosovske firme Antika u Tirani.” Nakon toga je emitovan kratki intervju sa predstavnikom firme, bez čega je publika lako mogla preživjeti.

Slično tome, 11. aprila je emitovan dugi intervju sa pjevačem i sa poznatim fotografom, koji govore o dva događaja: o organizaciji natjecanja za Miss Universe u Tirani (koje će TVSH prenositi i u čijoj organizaciji će učestvovati) i o pjevačevom koncertu u Americi (koji će TVSH prenositi iste večeri, nakon dnevnika). Iako je moguće da su oba ova događaja korisna i zanimljiva za gledaoce, ne možemo a da se ne zapitamo da li bi javnost saznala za njih da TVSH ne učestvuje u njima, kao što se sigurno dešava sa drugim događajima u zemlji. Ustvari, jedini evidentan trend u ovom smislu je to da nema redovnog praćenja kulture i umjetnosti kao takvih. Umjesto toga, praćenje zavisi od opštih ciljeva tradicionalnih državnih tijela za kulturu i događaja u koje je uključen TVSH.

Isto se može primijetiti u onom malom procentu kulture i umjetnosti koji se prate u dnevnicima Top Channela. Ovo se odnosi na godišnji muzički festival Top Fest Singers koji je veoma popularan među mladima i koji organizuje sam Top Channel. Dakle, slično drugim rubrikama, kultura i umjetnost ne mogu izbjeći uticaj opštih interesa TV stanica Top Channel i TVSH.

▪ *Manjina u vijestima*

Druga važna osobina dnevnika na obje TV stanice je geografska zastupljenost vijesti, tj. koliko daleko unutar publike su zainteresovani i spremni da idu. Kada se pogledaju procenti, nema primjetne razlike između javnog i komercijalnog emitera: izvještavanje o jugu i sjeveru se blago razlikuje, od 4 i 6% na TVSH-u, do 8 i 3% na Top Channelu. Zastupljenost Tirane se kreće od 16% na TVSH-u do 18% na Top Channelu; domaći

opšti izvještaji⁴ iznose 58% na TVSH-u i 52% na Top Channelu, dok obje stanice sadrže jednakih 10% priloga o susjednim zemljama. Kao što se može vidjeti na osnovu ovih brojeva, Tirana zauzima važno mjesto u dnevnicima i ovaj procenat je jednako važan i kod javnog emitera, iako bi on trebao da se obraća i služi stanovništvu cijele zemlje. Zapravo, TVSH čini napore da pokrije druge gradove i oblasti i ima dva studija u Korči i Skadru, koji se obično javljaju direktno. Takođe su prisutni i prilozima o raznim temama iz oblasti daleko od Tirane, kao što je ekološka šteta na Skadarskom jezeru, napori pčelara u Kukešu, razvoj turizma u Podgradecu i Sarandi, itd. Međutim, prilozima i nastavcima priloga o temama od značaja za stanovništvo dotične oblasti su veoma rijetki i ne odgovaraju ulozi javnog emitera. Ovo se odnosi i na vijesti iz drugih regija na Top Channelu, mada on ne mora ispunjavati pojedine obaveze prema javnosti kao TVSH.

Međutim, ono što se može primijetiti u ovom pogledu je da pristup koji određuje vijesti ne slijedi drugačiji obrazac od onog u Tirani. Najčešće, kada god političari posjećuju oblasti izvan Tirane, ili kada se sastanci i događaji koji imaju političke ili ekonomske posljedice u Tirani kao glavnom gradu održavaju u drugim gradovima, postoji šansa da će se naći u udarnim vijestima. Naprimjer, turneja opozicionog vođe Rame po jugu zemlje je praćena na obje TV stanice, ali nije bilo nijednog izvještaja o bilo kom drugom aspektu života običnih ljudi u toj oblasti koji se ne bave politikom. Zapravo, sve je manje i manje prostora za glas ljudi koji nisu uključeni u “vodeće” aktivnosti.

Ipak, ne može se sasvim reći da građani nisu prisutni u vijestima i da ustupaju svoje mjesto političarima i visokim službenicima. U vijestima se često nalaze prilozima koji su u potpunosti zasnovani na uličnim intervjuima sa građanima koje žive u određenoj oblasti. Ovo je takođe evidentno u procentu vijesti koje se emituju u obliku anketa ili intervjuua: 16% na TVSH i 12% na Top Channelu. Ovaj procenat obuhvata i brojne intervjuje sa političarima, koji u ovom dijelu zauzimaju najveće mjesto. Međutim, i običnim ljudima se daje prilika. Naprimjer, Top Channel je emitovao prilog o poslovnim aktivnostima u Tirani, intervjuišući mnoge vlasnike radnji o evidentiranju računa i zarade. Slično tome, TVSH je imala prilog o cijeni taksija u Tirani, intervjuišući i taksiste i korisnike. Međutim, činjenica je da je ovakva vrsta vijesti koje se bave i obraćaju prvenstveno građanima u manjini u poređenju sa vijestima koje se bave manje običnim građanima.

- ***Prisustvo međunarodnih vijesti***

Slično domaćim vijestima, međunarodne vijesti ne pokrivaju veoma širok geografski prostor. Praćenje vijesti iz svijeta se kreće od 9% na Top Channelu do 13% na TVSH-u. Po prirodi stvari, Kosovo je zauzimalo najznačajniji dio ovih vijesti, u kojima su ponekad emitovani i intervjui sa kosovskim vođama i građanima, naročito na Top Channelu, koji tamo ima svoje dopisnike.

Međutim, uz većinu vijesti koje se tiču Kosova, TVSH je emitovao i manje uobičajen izbor vijesti o događajima u svijetu. Te vijesti su se ticale regiona, tj. balkanskih zemalja,

⁴ Ovi izvještaji se odnose na događaje koji se dešavaju u Tirani, ali koji utiču na cijelu zemlju. Tu obično spadaju aktivnosti Parlamenta, Vlade, Predsjedništva i drugih državnih institucija, aktivnosti civilnog društva, raznih interesnih grupa, itd.

i odnosile su se na konkretne teme. Tako je ova stanica izvijestila o balkanskom simpozijumu o teologiji u Sarajevu 11. aprila, iako se čini da tamo nije bilo predstavnika Albanije; javila je o posjeti komesara Frattinija Hrvatskoj i prenijela njegove komentare o statusu Hrvatske u proširenju EU-a; istog dana je emitovan i izvještaj o hapšenjima koje je izvršila hrvatska policija zbog trgovine ljudima; a 29. aprila je javila o smrti bivšeg hrvatskog premijera. Da su ove vijesti objavljene u TV magazinu o regionalnim vijestima, to bi bilo u redu, ali opravdanje za njihovu selekciju među vijestima o događajima iz svijeta u najgledanijem izdanju vijesti je manje jasno. Dio objašnjenja možda leži u činjenici da su sve ove vijesti emitovane preko EBU-a, koje TVSH, kao članica EBU-a, ima spremne za korištenje u svojim vijestima. Na pitanje da li ove vijesti predstavljaju ikakav interes šire javnosti u ovakvom odabiru i nizu, međutim, još nema odgovora.

Zaključak

Generalno, najgledanija izdanja vijesti i na javnoj i na komercijalnoj stanici su slična po raznovrsnosti vijesti, ali se razlikuju u detaljima, po izvorima i u prioritetima u praćenju. Selekcija udarnih vijesti, kada se posmatra u odnosu na konkretne događaje, ukazuje na konkretan cilj koji se postavlja u odabiru vijesti. Glavni su prioriteti, kao što pokazuju redosljed, selekcija i izvori u vijestima, veoma bliski Vladi ili generalno politici, odnosno menadžmentu televizije i njegovim trenutnim interesima. Zapravo, kao što je analiza monitoringa pokazala više puta, političko prisustvo ili prisustvo osoba koje promovišu konkretan interes za TV stranicu predstavlja jedan od glavnih kriterija u definisanju vrijednosti vijesti.

Kao rezultat toga, rukovođenje TV stanica gornjim prioritetima i interesima ostavlja traga na društvene teme i njihovo praćenje, kao i na raznolikost tema koje se nude javnosti. Uprkos ozbiljnim naporima koji se često čine u odnosu na teme od društvenog značaja, njihovo praćenje obično potakne neka tragedija ili događaji u kojima učestvuju istaknute ličnosti, bez daljnih priloga o tim događajima ili detaljnije analize problema koji utiču na ljude koji svakodnevno gledaju vijesti.

STATISTIKA POSMATRANIH VARIJABLI SE NALAZI U ENGLESKOJ VERZIJI U PDF FORMATU